

A photograph of a child's room. In the foreground, a red tricycle is partially visible. Behind it is a desk with a grey chair. On the desk, there are various items including a pen holder with colorful pens, a container with markers, and some papers. To the left of the desk is a clear plastic storage bin filled with papers and supplies. In the background, a window with white horizontal blinds looks out onto a green landscape. The lighting is soft, coming from the window.

LÆRDOMMER ETTER EN KRISE

120.000 MØTER MED BARN I PANDEMIEN
AKTIVITETSRAPPORT BARN OG UNGE 2021

Norges Røde Kors
Postboks 1, Grønland
0133 Oslo
Norge

E-post: post@redcross.no

Webadresse: www.rodekors.no

Forfatter: Program barn og unge

Spesiell takk: Una Cecilie Aagesen, Stine Christiansen, Kaja Tank-Nielsen Heidar
og Håvard Solbakken Therkelsen

Design: Wittusen & Jensen

Illustrasjonsfoto: Sven Brandsma / Unsplash

INNHold

FORORD	6
ÅRET OPPSUMMERT	10
120.000 barnemøter	10
Dårligere psykisk helse	10
Mange ensomme	10
Fattigdom og økte behov	10
RØDE KORS' AKTIVITETER FOR BARN OG UNGE I 2021	14
Kors på halsen	14
Ferie for alle	16
Barnas Røde Kors	18
Coop-dugnaden – gratis fritidsaktivitet	20
Fellesverket	22
Gatemegling	24
Leksehjelp og Digital Leksehjelp	26
Treffpunkt – Røde Kors Ungdom	28
PANDEMIENS UKJENTE KOSTNADER	
- Barneombud Inga Bejer Engh	32
PANDEMIEN HAR VIST HVOR TETT TJENESTENE HENGER SAMMEN	
Direktør i Bufdir, Mari Trommald	36
ANBEFALINGER	38

 Røde Kors

UNIVERSITETSSYKEHUSENE Helsebyggene
CORONA
Prøvetaking

FORORD RAPPORT OM BARN OG UNGE 2021

I løpet av ett år har Røde Kors om lag 120.000 møter med barn og unge gjennom mange ulike aktiviteter og tilbud over hele landet. Da koronapandemien førte til nedstenging av institusjoner og sterk begrensning på sosial kontakt med andre, var vi raskt ute med å advare mot konsekvensene for de yngste i samfunnet. Dessverre fikk vi rett i våre antakelser. Barn og unge kom til dels svært dårlig ut av koronapandemien. I en lang periode var de ikke prioritert av myndighetene i det hele tatt.

Pandemien fungerte som et forstørrelsesglass på allerede eksisterende utfordringer. Barn og unge som hadde det bra fra før, håndterte også i hovedsak den nye situasjonen godt. For noen bidro unnatakstilstanden i samfunnet til og med positivt, for eksempel ved at det ble mindre press både på skolen og idrettsarenaen. Men for andre bidro bortfall av faste holdepunkter og struktur i hverdagen til et større kaos og flere bekymringer. Digital undervisning, avlyste treninger, stengte ungdomsklubber, fraværende helsesykepleiere, og kanskje også foreldre som mistet jobben, gjorde dette til en vanskelig tid for mange.

Barn og unge i Norge er ikke en ensartet gruppe og de kan heller ikke rope høyt om egne behov. Derfor er det viktig for Røde Kors å løfte fram de utfordringene vi vet at mange har, og kreve at barn og unge blir prioritert. Altfor mange barn i Norge vokser opp i fattigdom og opplever utenforskap, altfor mange barn sliter med mentale helseutfordringer som de ikke får hjelp med raskt nok. Ingenting av dette er akseptabelt.

Hovedoppgaven til Norges Røde Kors' humanitære program for barn og unge i Norge er å sikre like muligheter for alle – uansett bakgrunn og situasjon. Skal vi klare å løse utfordringene, må vi kjenne dem. Denne rapporten er en gjennomgang av våre erfaringer med barn og unge i 2021; hvilke utfordringer vi ser, og hvordan Røde Kors bidrar for å løse dem. Frivillige organiserer alt fra samtaletilbud, ferie for familier, leksehjelp og sosiale møteplasser til gatemegling. Det vi lærer, vil vi bruke til å lage enda bedre tilbud, og fortsatt sikre oppmerksomhet om barn og unges behov. Også Barneombudet og Bufdir har bidratt i denne rapporten med vurderinger av hvilke utfordringer som dominerer og hvilke tiltak som er viktige framover.

Den viktigste lærdommen av koronapandemien, er denne: Friheten og mulighetene til barn og unge må aldri bli tatt for gitt. Da krisen rammet, ble behovene til barn og unge nedprioritert, i mange tilfeller for å beskytte eldre. Retten til å delta, og grunnleggende rettigheter som utdanning, fritid og trygghet ble satt på prøve. Det var et feilsteg vi som samfunn ikke kan begå igjen. Når den neste krisen rammer, om det handler om krig, smittsomme sykdommer eller hverdagskriser, må vi sette barn og unge først, ikke sist, i køen.

Bernt G. Apeland

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'B. G. Apeland' in a cursive style.

Generalsekretær

Røde Kors i Norge

FINLAND

Stockholm

Warsaw

UKRAINE

Istanbul

RUSSIA

TURKEY

EGYPT

SAUDI ARABIA

MOSCOW

Coronavirus COVID-19 Global Cases by the Center for

Total Confirmed

182,405

Confirmed Cases by Province/State/Dependency

67,797 confirmed	Hubei, China
27,980 confirmed	Italy
14,991 confirmed	Iran
9,947 confirmed	Spain
8,328 confirmed	Korea, South

Leaufort Sea

Vancouver

Dubai

San Francisco

ÅRET OPPSUMMERT

OVER 120.000 BARNEMØTER

«Det har vært vanskelig å være sosial og tilpasse seg nye restriksjoner hver uke. Blir så kaotisk med skole, karantene, hjemmeskolen osv. at jeg ikke har orket å være sosial. De gangene jeg har prøvd er det ikke mye å gjøre eller mange å møte» - deltaker på Røde Kors' ungdomshus Fellesverket

I 2021 hadde Røde Kors- frivillige om lag 126.000 møter med barn og unge i forskjellige fysiske og digitale aktiviteter. Dette gir oss et godt bilde på hva som rører seg av utfordringer. Når vi spør frivillige hvilke erfaringer de har gjort seg gjennom et 2021 preget av pandemi, forteller de om bekymringer knyttet til økning i psykisk uhelse, ensomhet, og fattigdom. De har også vært bekymret for et generelt tap av ungdomstid og stengte dører når behovene var som størst.

DÅRLIGERE PSYKISK HELSE

En av Røde Kors' viktigste temperaturmålere for hvordan det står til med barn og unge, er samtaletilbudet vårt for barn og unge, Kors på halsen. I 2021 snakket frivillige i Kors på halsen i til sammen 16.000 timer med barn og unge, og med totalt 36 494 henvendelser opplevde samtaletilbudet nær 20 prosent økning sammenliknet med året før². Selvmord og psykisk helse er temaene flest barn og unge har behov for å snakke om. Samtaler om angst knyttes til usikkerheten rundt pandemien, og et krevende år generelt. De mange tiltakene har gjort noen bekymret for at de blir isolert og sittende alene. Enkelte er også bekymret for skolegangen og

hjemmeskolesituasjonen.

Spiseforstyrrelser er et annet tema som har økt i antall henvendelser i 2021. Selv om selve spiseforstyrrelsen handler om mat, kropp og vekt er de underliggende årsakene ofte komplekse og knyttet til andre utfordringer. Tema som selvskading, overgrep, mobbing og andre relasjonelle utfordringer dukker ofte opp i disse samtalene. Flere av dem som snakker med Kors på halsen om spiseforstyrrelser er allerede i behandling, andre gir uttrykk for ønske om behandling, og noen gir uttrykk for et ambivalent forhold til det å få behandling³.

MANGE ENSOMME

«Ensomhet påvirker alt, tror jeg. Man blir lat og tiltaksløs som igjen fører til at man får dårligere selvtillit. Jeg tror man blir veldig usikker på seg selv og dersom man føler på ensomhet over veldig lang tid vil det kunne gi negative ringvirkninger senere i livet». - Jente, 18 år, deltaker i Røde Kors-aktivitet.

Ensomhet blant unge er en utfordring Røde Kors har registrert over tid, først og fremst gjennom de mange møtene Røde Kors-frivillige har med barn og unge i ulike aktiviteter gjennom hele året. Røde Kors rapporten Psykt Ensom⁴ viste at syv av ti unge mellom 16 og 19 år sa at de følte seg ensomme nå for tiden. Nesten hver fjerde følte seg ensom ofte, mens halvparten svarte at de følte seg ensomme av og til. 82% av jentene i undersøkelsen oppga at de følte seg ensomme, mot 63% av guttene. Tallene stemmer godt med forskning som viser at ensomhet blant unge har økt de siste ti årene. For noen handler ensomhet om mangel på vennskap

² https://korspaahalsen.rodekors.no/globalassets/pdf-aarsrapporter/arsrapport_2021_web_oppslag.pdf

³ <https://www.rodekors.no/om/presse/pressemeldinger/okning-i-samtaler/>

⁴ Røde Kors (2021) Psykt ensom. Om ensomhet blant barn og unge. Oslo. Røde Kors' PSYKT ENSOM - Om ensomhet blant barn og unge (rodekors.no)

og tilhørighet. For andre kan det handle om en følelse av å ikke ha et fellesskap å høre til, til tross for en sosial krets. Årsakene kan være mange og forskjellige og knytte seg til både individuelle og strukturelle utfordringer. Røde Kors sin bekymring knytter seg både til belastningen den enkelte ungdom står i, og til det utslaget høye ensomhetstall kan gi på samfunnsnivå i form av psykisk uhelse og utenforskap⁵.

Røde Kors er opptatt av å kunne møte ensomme unge på best mulig måte, og jobber for å finne gode og innovative metoder og aktiviteter. I dag har vi flere arenaer der vi jobber for inkludering av barn og unge. Både Fellesverket og Røde Kors Ungdom sin Treffpunkt-aktivitet er gode eksempler på dette. I 2021 klarte de å få til masse aktivitet til tross for smittevern og restriksjoner. Ved å tilby gratis aktiviteter og møteplasser som retter seg mot alle ungdommer, blir tilbudet best for dem som trenger oss mest.

FATTIGDOM OG ØKTE BEHOV

Over 115.000 barn og unge vokser i dag opp i familier med dårlig råd i Norge⁶, med ulike former for utenforskap som alvorlig konsekvens for mange. I 2021 merket Røde Kors større pågang og fikk henvendelser fra grupper som ikke tidligere har behov for hjelp. Mange familier som slet økonomisk før korona, fikk det enda tøffere nå. Og vi opplevde at behovet var større enn noen gang når mange var permitterte, hadde lavere inntekt og bekymringer for fremtiden⁷. Erfaringer fra våre aktiviteter viser også at det for enkelte betyr å ikke ha nok mat på bordet⁸.

Røde Kors har mange aktiviteter som er direkte og indirekte rettet mot familier med lite penger. Ferie for alle er den største aktiviteten for denne gruppen. Frivillige sørger for at barn og foreldre som ellers ikke ville hatt råd til å reise på ferie, får ferieopphold landet rundt. De siste 20 årene har over 40 000 barn og foreldre vært med på ferieopphold rundt om i hele landet. 2021 var et krevende år hvor smittevern og justering av aktivitet har stått sentralt. Rundt 4 000 barn og foreldre og ca., 700 frivillige har deltatt på Ferie for alle i løpet av året. I de tilfellene hvor oppholdene ble avlyst på grunn av smittevern, ble det istedenfor arrangert aktivitetsdager og delt ut aktivitetspakker. Over 30.000 barn og unge har fått et tilbud gjennom feriene i våre sommer- og juleaktiviteter.

Ved mange Røde Kors-aktiviteter, som for eksempel Barnas Røde Kors, er det nå ventelister for å delta. Også for ungdomsaktivitetene er det stor pågang. Flere av Røde Kors sine lokallag melder om foreldre som tar kontakt fordi ungdommene er ensomme eller fordi de ikke har råd til å betale for andre fritidsaktiviteter⁹.

Julen 2021 var tøff for mange, 1 av 5 hadde fått dårligere råd som følge av koronapandemien, og rundt 1 av 10 var usikre på om de hadde råd til julegaver og julemat.¹⁰ Røde Kors gjennomførte i 2021 ulike juleaktiviteter og juleferieopphold, samt delte ut julegaver og matkasser til over 19.500 barn og unge over hele landet. Det var en stor økning fra året før.

5 Les mer om ung ensomhet i rapporten Psykt Ensom: <https://www.rodekors.no/contentassets/0b0b3f4bf53243b4b98372ced80e7795/rode-kors-psykt-ensom-rapport-2021.pdf>

6 <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/inntekt-og-formue/statistikk/inntekts-og-formuesstatistikk-for-husholdninger/artikler/fremdeles-115-000-barn-med-vedvarende-lavinntekt-i-2020>

7 <https://www.rodekors.no/aktuelt/stort-behov-for-gratis-ferietilbud/>

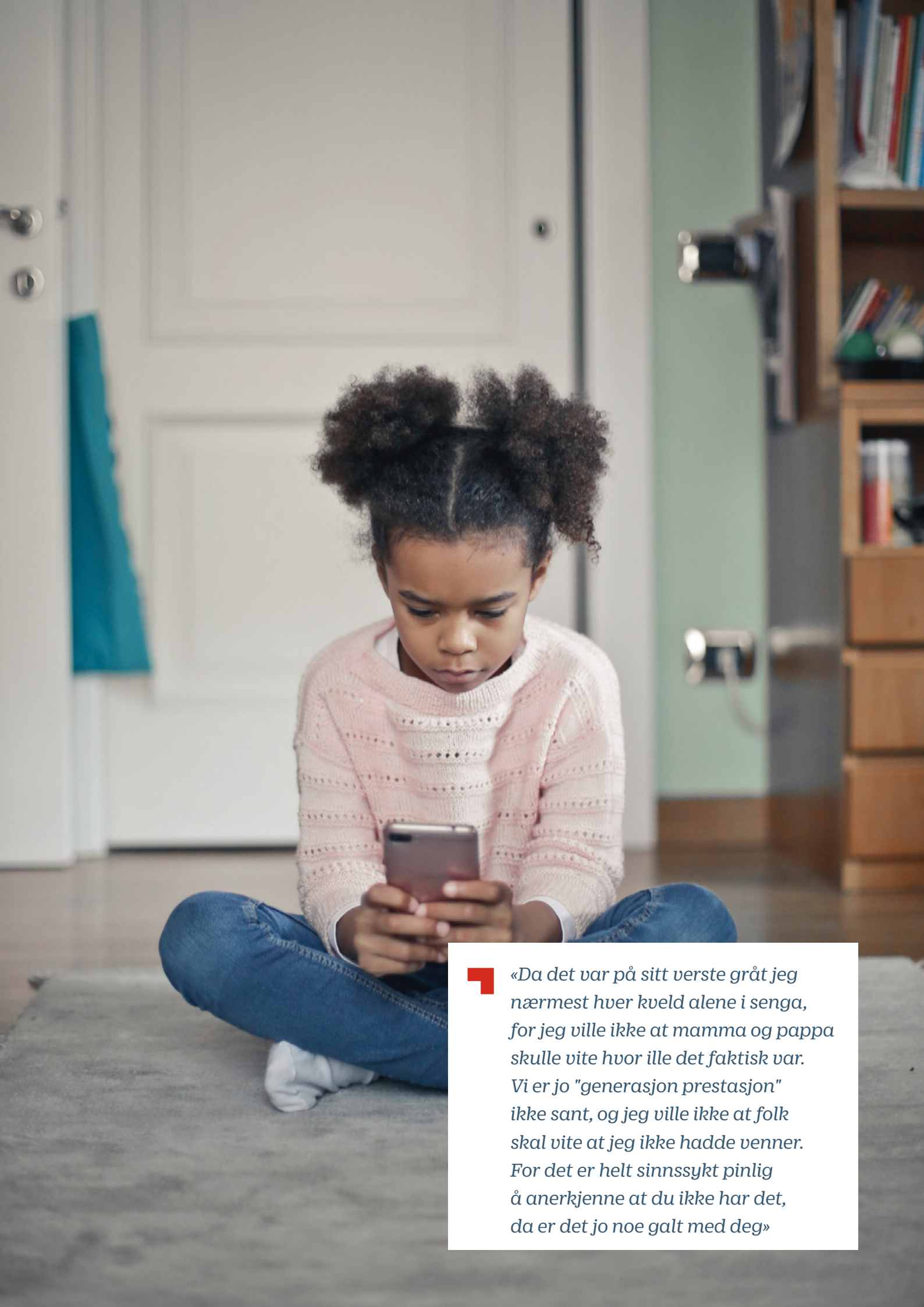
8 <https://www.rodekors.no/om/presse/pressemeldinger/rode-kors-bekymret-for-okt-fattigdom-mange-barn-far-ikke-nok-mat/>

9 <https://www.rodekors.no/om/presse/pressemeldinger/rode-kors-bekymret-for-okt-fattigdom-mange-barn-far-ikke-nok-mat/>

10 Tall fra spørreundersøkelse utført av Opinion utført på vegne av Røde Kors før julen 2021.

«Da det var på sitt verste gråt jeg nærmest hver kveld alene i senga, for jeg ville ikke at mamma og pappa skulle vite hvor ille det faktisk var. Vi er jo "generasjon prestasjon" ikke sant, og jeg ville ikke at folk skal vite at jeg ikke hadde venner. For det er helt sinnssykt pinlig å anerkjenne at du ikke har det, da er det jo noe galt med deg»

RØDE KORS' AKTIVITETER FOR BARN OG UNGE I 2021

KORS PÅ HALSEN

Kors på halsen er Røde Kors sitt samtaletilbud for barn og unge, og er et landsdekkende lavterskeltilbud til barn og unge opp til 18 år. I 2021 har Kors på halsen hatt en 20 prosent økning i antall henvendelser, noe som vitner om et stort behov. Selvmord og psykisk helse er temaene flest barn og unge har behov for å snakke om. I tillegg har samtaler om spiseforstyrrelser vokst i 2021. Under det første koronaåret 2020 fikk Kors på halsen få henvendelser om forelskelse, men dette tok seg heldigvis opp igjen som tema i 2021.

Til tross for pandemi og smittevernsrestriksjoner har frivillige i Kors på halsen bidratt hver dag. De har vært på vakt, holdt opplæring med nye frivillige, gjennomført samlinger med gruppeledere eller ekspertpanelet, eller bidratt som talspersoner i møte med beslutningstakere og media. Frivillige har mange roller i Kors på halsen. Ved siden av det å være en viktig ressurs skaper det merverdi og gir frivillige muligheter til både å gjøre det de liker og kan, men også til å utvikle seg og sin kompetanse.

Nøkkeltall fra Kors på halsen 2021

Henvendelser:	36.494
Besvarte henvendelser:	23.320
Frivillige:	285
Svarsteder:	Oslo og Bergen

OM KORS PÅ HALSEN

Kors på halsen er i dag den eneste nasjonale hjelpelinjen som er gratis, anonym, kjønnsnøytral og åpen for alle barn uansett tema. Hensikten er å gi barn som ønsker det en mulighet til å snakke med trygge voksne. Samtalene gjennomføres på telefon, mail og chat, og tjenesten har åpent alle dager gjennom hele året. I tillegg har Kors på halsen en nettside med tematisk informasjon, samt et forum hvor unge gir hverandre råd og støtte.

For å styrke medvirkning og være sikre på at barn og unge blir hørt når beslutninger skal tas, har Kors på halsen et eget ekspertpanel. I tillegg er barn og unge velkommen til å gi tilbakemelding etter chat-samtaler og de kan sende innspill og tilbakemeldinger via nettsiden.

FERIE FOR ALLE

«Den mest rørende opplevelsen for meg var å se samspillet mellom en av de frivillige og en ti år gammel gutt som fikk lære å strikke. Han strikket ørevarmer og panneband både til seg selv og stefaren [...] I evalueringen skrev han at det beste med ferien var «å strikke, og å grille pinnebrød og være med Bodil». Frivillig ferieleder, sommeren 2021

Ferie for alle hadde 20 års jubileum i 2021 og har hatt stor pågang siden oppstart i 2001. Fra starten og frem til 2021 har over 40.000 deltakere og om lag 7.000 frivillig vært med på ferieopphold rundt om i hele landet.

I 2021 måtte vi justere aktiviteten på grunn av pandemien og har hatt færre opphold med om lag 700 frivillige og over 4.000 deltakere i Ferie for alle,

De tilfellene hvor oppholdene har blitt avlyst på grunn av smittevern har frivillige vært med å arrangere lokale feriedager eller delt ut aktivitetspakker til rundt 1.500 deltakere. Over 30.000 barn og unge har fått et tilbud gjennom feriene i våre sommer- og juleaktiviteter.

Nøkkeltall fra Ferie for alle i 2021

Deltakere:	4.000
Frivillige:	700
Deltakere feriedager og alternative arrangementer:	30.000

OM FERIE FOR ALLE

Ferie for alle er et gratis ferietilbud til familier som strever økonomisk. Ferie for alle blir organisert av frivillige i Røde Kors, og hvert opphold ledes av ferieledere.

Målsettingene for Ferie for alle er å bidra til nettverksbygging og opplevelse av mestring, samt å bidra til å styrke familieband. Ferie for alle er en aktiv ferie der mye skjer utendørs, uansett vær og årstid. Svømming, båttur, krabbefisking, klatring, ballspill, slalåm, aking og besøk i aktivitetspark er noen av mange aktiviteter.

For Røde Kors er det viktig at tilbudet blir gitt til de familiene som trenger det mest. Derfor samarbeider vi tett med det lokale hjelpeapparatet som søker om ferieopphold på vegne av familiene.

Det er gratis å delta, og Røde Kors bidrar med alt nødvendig utstyr til aktivitetene.

«Barna gleder seg til å være med og de får nye venner. Og de får et trygt voksenettverk», foresatt til deltaker i Barnas Røde Kors.

BARNAS RØDE KORS

I 2021 deltok 3.200 barn på aktiviteter i Barnas Røde Kors. Over 800 frivillige var med på å organisere disse aktivitetene i over 80 lokalforeninger. Mange av gruppene har lange ventelister og det rapporteres om stor etterspørsel etter aktivitet flere steder. Mange lokalforeninger har løst dette med å opprette flere aktivitetsgrupper i ulike deler av kommunen. Flere byer har ulike aktivitetsgrupper i ulike bydeler for eksempel. På den måten får barna et tilbud om aktivitet i sitt nærmiljø.

Barnas Røde Kors er i vekst og til tross for at 2021 var preget av pandemi har vi sett flere nye oppstartede grupper lokalt. I tillegg har det vært fokus på det å opprettholde mest mulig aktivitet gjennom alle smittebølger slik at barna har hatt et tilbud om å møtes.

Nøkkeltall fra Barnas Røde Kors i 2021

Deltakere:	3.200
Frivillige:	800
Lokalforeninger:	80

OM BARNAS RØDE KORS

Barnas Røde Kors er en sosial aktivitet for barn. Den spenner fra lek og utfoldelse i friluft til forståelse av Røde Kors-prinsipper og verdigrunnlag. Tilbudet varierer fra sted til sted, og behovene til barna i hvert enkelt lokalsamfunn avgjør hva slags aktivitet som tilbys. Barna som deltar, er med på å påvirke hva de skal gjøre. Det gir rom for å styrke barnas sosiale kompetanse, mestring og trygghet i samspill med jevnaldrende.

Målet med Barnas Røde Kors er å sikre at barn og unge har like muligheter til deltakelse uavhengig av sosial bakgrunn. Det oppnås gjennom å tilby gratis aktivitetstilbud tilpasset behovene til barna i lokalsamfunnet.

Barnas Røde Kors er for alle barn i alderen 6–13 år. Røde Kors er særlig opptatt av å nå barn som ikke deltar i andre organiserte fritidsaktiviteter eller som har levekårsutfordringer, men er opptatt av å skape en åpen og inkluderende arena for alle i målgruppa. Barnekonvensjonen slår fast at alle barn har rett til lek og fritidsaktiviteter. Gjennom Barnas Røde Kors bidrar vi til å oppfylle denne retten.

COOP-DUGNADEN – GRATIS FRITIDSAKTIVITET

Coop-dugnaden har økt for hvert år den har eksistert og i 2021 har vi merket en enorm pågang av søknader. Totalt har vi delt ut over 6 millioner kroner i støtte i løpet av 2021. Over 3.000 barn har fått støtte til å delta på en fritidsaktivitet så langt i Coop-dugnaden med over 15 millioner kroner. Vi opplever en stor økning i antall søknader om støtte og forventer at tallene vil øke enda mer i tiden fremover ettersom at statlige ordninger bygges ned.

Vi mottar flest søknader fra NAV, men ser en økning fra idrettslag og barneverntjenester rundt omkring i landet. Siden dugnaden startet i 2018 har vi mottatt søknader for barn som bor i 226 forskjellige kommuner. Barna deltar på ulike aktiviteter. Vi har registrert søknader fra 67 forskjellige kulturskoler, 133 for skjellige klubber og 31 ulike foreninger rundt omkring i landet.

I 2021 var det et spesielt fokus på det å markedsføre Coop-dugnaden til de som har behov for støtte. I tillegg lanserte vi en erfaringsrapport, «Nå kan jeg også bli best i verden», som sammenfatter erfaringene til Coop-dugnaden fra oppstarten i 2018.

Nøkkeltall fra Coop-dugnaden

Tilbud gitt i 2021:	2.351
Barn som har fått støtte totalt per desember 2021:	3.000
Midler delt ut i 2021:	6,3 millioner kroner
Midler delt ut totalt 2018-2021:	15 millioner kroner

OM COOP-DUGNADEN

Mange barn og unge har ikke mulighet til å delta i idrett eller andre fritidsaktiviteter fordi de vokser opp i familier med dårlig råd. Noen har aldri vært med i en fritidsaktivitet, noen har opplevd å måtte slutte i det de var med på, og noen står i fare for å måtte slutte på grunn av familiens økonomiske situasjon. Røde Kors og Coop Norge har derfor gått sammen om å starte Coop-dugnaden, et prosjekt som gir barn og unge som vokser opp i lavinntektsfamilier tilbud om å få dekket kostnadene ved deltakelse i en fritidsaktivitet. Coop-dugnaden er et midlertidig prosjekt og skal være et supplement til offentlige støtteordninger.

Støtteordningen tar utgangspunkt i barnas egne ønsker og behov, derfor kan man søke om støtte til de aller fleste fritidsaktiviteter som: ballspport, klatrekurs, svømmekurs, sesongkort i alpinbakke, rideskole, danseskole, sangtimer, kulturskole, speider, kampsport, tennis, sjakkklubb, pianoundervisning, bandy, sykkelag og turn. Man kan også få støtte til innkjøp av nødvendig utstyr og klær.

Foto: Oslo Røde Kors

FELLESVERKET

«Noe av det kjekkeste jeg vet er når Fellesverket er full av ungdom, liv og støy. Når ungdommen har det kjekt, vet du at du har klart å lage et fint event/aktivitet. Da minnes man på hvorfor man orker å holde på med det man gjør»,
frivillig på Fellesverket

Fellesverket har holdt åpent når det har vært mulig etter gjeldene smittevernregler i 2021, og søkt kreative løsninger når det ikke har vært mulig å holde åpent. Dette innebærer overgang til digital aktivitet og uteaktiviteter som akedag og «walk-and-talk».

I 2021 gjennomførte Fellesverkene i Drammen og Ålesund pilotprosjektet «Veien til arbeid» finansiert av stiftelsen DAM og Coca cola. Prosjektet gikk ut på at ungdom deltok i et helhetlig arbeidstreningstilbud med modulbasert opplæring på Fellesverket. Deretter ble de plassert ut i lønnet arbeidspraksis hos flere bedrifter. Prosjektet var svært vellykket. 11 av 14 ungdommer fikk tilbud

om videre ansettelse i Ålesund og 8 av 15 i Drammen. Flere samarbeidspartnere uttrykte at det var lite sannsynlig at de ville ha ansatt disse ungdommene hvis de ikke ble anbefalt gjennom Røde Kors. Prosjektet har både gitt ungdommen verdifull arbeidserfaring som de kan bruke senere i livet og gjort at flere allerede har fått en fot innenfor arbeidslivet.

Nøkkeltall fra Fellesverket i 2021

Antall Fellesverk:	16 Fellesverk, med fire nye hus under etablering
Deltakere:	7.359 unike deltakere
Innsjekkinger:	39.752 innsjekkinger
Frivillige:	786
Utbredelse:	Bergen, Drammen, Oslo (Grorud, Majorstua, Mortensrud, Oslo Sentrum), Porsgrunn, Sandefjord, Sandvika, Sarpsborg, Skien, Trondheim, Tønsberg, Ålesund, Haugesund, Tromsø
Etableres i 2022:	Kristiansand, Nesodden, Stavanger og Bodø

OM FELLESVERKET

Fellesverket er aktivitetshus for alle mellom 13 og 25 år. Tilbudet er gratis og finnes i dag i 13 byer med til sammen 16 hus. I løpet av 2022 er det planlagt åpning av ytterligere fire Fellesverk. Fellesverket har som mål å forebygge ensomhet og utenforskap ved å tilby trygge og åpne møteplasser for unge. De ulike aktivitetshusene tilbyr aktiviteter basert på lokale behov, men fire faste aktiviteter finnes på alle hus: Åpen møteplass for ungdom, Gatemegling, Leksehjelp og Arbeidstrening.

På Fellesverket skal ungdom få mulighet til å knytte vennskap og oppleve mestring med trygge voksne til stede.

Ungdomsmedvirkning spiller en sentral rolle på Fellesverket og deltakerne skal kunne påvirke aktivitetene på huset ved å delta i planleggingen, gjennomføringen og evalueringen av aktivitetene som tilbys.

GATEMEGLING

«Det er spennende å se endring hos ungdom og bidra til større forståelse av egne og andres handlinger og følelser»,
frivillig Gatemegler

I 2021 gjennomførte Røde Kors Gatemegling tre prosjekter for å tilpasse tilbudet til smittevernsrestriksjoner og humanitære behov. Prosjektet Gatemegling i fengsel jobbet for å tilby koronatilpasset Gatemegling til unge innsatte. 50 innsatte deltok i aktiviteten. Prosjektet Gatemegling i skolen jobbet for å tilby koronatilpasset Gatemegling til ungdom på dagtid i sine allerede etablerte kohorter – for å minke antall nærkontakter. 746 ungdom deltok i aktiviteten. Prosjektet Opplæring av frivillige gatemeglingsinstruktører sikret opplæring til 50 nye frivillige i løpet av året, til tross for antallsbegrensninger og smittevernsrestriksjoner. Alle prosjektene er støttet av Stiftelsen DAM.

Ungdommer som deltar i Gatemegling melder i deltakerundersøkelser om økt selvtillit, større nettverk, bedre sinnemestring, bedre lytterege-

skaper og at de er blitt bedre til å hjelpe andre som krangler.

Nøkkeltall fra Gatemegling i 2021

Deltakere:	3.480 (hvorav 1358 kun deltok digitalt)
Frivillige:	189
Utbredelse:	Røde Kors tilbyr Gatemegling i Askøy, Bergen, Bærum, Halden, Inderøy, Kristiansand, Oslo, Sandnes, Sarpsborg, Stavanger, Steinkjer, Telemark, Tromsø, Trondheim, Vestfold og Ålesund

OM GATEMEGLING

Røde Kors Gatemegling er en aktivitet for unge mellom 13 og 25 år, med mål om å forebygge vold og kriminalitet. Aktiviteten gir opplæring i konflikthåndtering for å styrke unge i å mestre egne konflikter og megle i andres. Primærmålgruppen er ungdom som utøver eller er i risikozonen for å utøve vold.

33 prosent av ungdommene som deltar på Gatemegling er rekruttert gjennom politi, konfliktråd, mottak, barnevernstjeneste og fengsel. Gatemegling har også en bred sekundær målgruppe av annen ungdom som gjennom økt kunnskap om konflikthåndtering kan bidra til å skape trygge ungdomsmiljøer.

Opplæringen er på 15 timer, fordelt over 4-7 uker. Deltakerne blir en del av et positivt fellesskap, der de gjennom øvelser basert på deltakende metode utforsker kommunikasjon og konflikt og trener opp ferdigheter i ikke-voldskommunikasjon, aktiv lytting, dialog, konflikthåndtering og megling.

LEKSEHJELP OG DIGITAL LEKSEHJELP

«En jente som lever under negativ sosial kontroll og som vanligvis ikke får lov å komme til Fellesverket av foreldrene, får nå komme fordi hun benytter seg av leksehjelpen. For henne har dette blitt et fristed hvor hun både får hjelp med skolen og kan møte venner i trygge omgivelser». Ansatt tilrettelegger på leksehjelp.

Uten hjelp med leksene kan det bli vanskelig å mestre skolehverdagen. Som et supplement til det offentlige tilbudet har Røde Kors derfor drevet gratis leksehjelp siden 1992. I dag har vi rundt 100 ulike grupper rundt om i landet. Målsettingen med tilbudet er å utjevne sosiale forskjeller for elever i grunnskolen og videregående opplæring.

Leksehjelpen har vært tydelig preget av smittevernsrestriksjoner i 2021, men har holdt åpent når dette har vært mulig. Til gjengjeld har vi

Nøkkeltall fra Leksehjelp og Digital Leksehjelp i 2021

Deltakere:	6504
Frivillige:	1264
Henvendelser Digital Leksehjelp:	11.768
Besvarte henvendelser Digital Leksehjelp:	11.339

OM LEKSEHJELP

Røde Kors Leksehjelp er en møteplass for mestring og motivasjon, der frivillige leksehjelpere legger til rette for et godt læringsmiljø og hjelper elever med skolearbeidet. Leksehjelpen er i tillegg en viktig sosial arena der barn og unge knytter kontakter og skaper nettverk på tvers av klassetrinn, bakgrunn og generasjoner. Røde Kors Leksehjelp er et supplement til det offentlige tilbudet om leksehjelp, og legger vekt på å ha mange voksne og god kvalitet.

I flere av de store byene tilbys leksehjelp flere ganger i uken, noen steder knyttet til Røde Kors Fellesverket med flere supplerende tilbud. I mindre lokalsamfunn drives leksehjelp ved lokale Røde Kors-hus, i tilknytning til skoler, bibliotek eller i samarbeid med frivillighetssentraler mv.

Digital Leksehjelp er et nettbasert leksehjelpstilbud der elever kan få hjelp rett hjem, uansett hvor i landet de måtte befinne seg. På digitalleksehjelp.no møter elever frivillige leksehjelpere via videochat, chat, ved å få svar på innsendte spørsmål, og ved å få tilbakemeldinger på innsendte oppgaver. Digital Leksehjelp holder åpent fra mandag til torsdag mellom kl. 17:00-21:00 hele året, med unntak av skolens juleferie, påskeferie og sommerferie.

TREFFPUNKT – RØDE KORS UNGDOM

«Arbeidet med Treffpunkt har bidratt til nye sterke vennskap blant ungdommene. Spesielt har en gutt som var mye ensom tidligere fått et godt miljø rundt seg og selv begynt som frivillig, både i Røde Kors Ungdom og på Fellesverket». Ansatt tilrettelegger for Treffpunkt

I 2021 startet Bergen Røde Kors Ungdom to underaktiviteter i Treffpunkt. I samarbeid med Haukland Sykehus startet de Treffpunkt Sykt Gøy, som er et aktivitetstilbud for unge pasienter på sykehuset. 44 prosent av studenter savner ofte eller svært ofte noen å være sammen med (Studentenes helse- og trivselsundersøkelse 2021). Derfor starter Bergen Røde Kors Ungdom opp Treffpunkt Student, som en lavterskel og rusfri sosial arena for studentene i byen.

Nøkkeltall for Treffpunkt i 2021

Deltakere:	1.800
Frivillige:	300
Utbredelse:	21 lokalforeninger

OM TREFFPUNKT

Treffpunkt er åpne, sosiale inkluderingsaktiviteter for ungdom mellom 13 og 30 år. Aktivitetene organiseres av unge frivillige i Røde Kors Ungdom, og er for, av og med unge. Treffpunkt formes etter det ungdom selv ønsker, avhengig av hva de savner i nærmiljøet sitt. Det kan være spillkvelder, filmkvelder, rebusløyper, skøyting, bowling eller annet.

Treffpunkt skal gi ungdommer en møteplass hvor de kan bli kjent med andre unge og skape relasjoner. Aktiviteten skal forebygge utenforskap, ved å lage inkluderende arenaer og skape gode inkluderingsprosesser blant ungdom. Gjennom dette har Røde Kors Ungdom som mål å hindre og lindre noen av utfordringene som kan følge med det å være ung i 2022.

Barneombud Inga Bejer Engh er bekymret for konsekvensene pandemien har hatt for barn og unge i Norge. (Foto: Barneombudet)

PANDEMIENS UKJENTE KOSTNADER

Barneombud Inga Bejer Engh

«Det er forskjell på hva du går glipp av på ett år når du er 16 og når du er 45», sa en ung gutt til oss under pandemien. Det synes jeg oppsummerer godt hvordan det har vært å være ungdom under pandemien. Det ble også tittelen på rapporten fra en gruppe ungdommer vi hos Barneombudet snakket med om deres erfaringer med å leve med alle restriksjonene.

Gjennom koronapandemien har jeg vært opptatt av at barn og unges rettigheter etter Grunnloven og FNs barnekonvensjon skal beskyttes og at barn og unge skal bære en minst mulig byrde. Det har vært viktig for meg at tiltakene fra sentrale og lokale myndigheter ikke må medføre et større inngrep i barn og unges rettigheter enn det som er forholdsmessig og nødvendig.

Det har bekymret meg at konsekvenser for barn og unge ofte ikke har vært vurdert i beslutninger om tiltak. Det etterlater spørsmål om myndighetene har hatt nødvendig kunnskap om hva tiltakene kan føre til for ulike grupper barn. Grunnloven § 104 og FNs barnekonvensjon bestemmer at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle saker som vedrører barn og at barn har rett til å bli hørt i saker som angår dem. Det er ikke mulig å gjøre en vurdering av barnets beste slik myndighetene er forpliktet til, uten å ha kunnskap om konsekvensene for barn.

Koronakommisjonens rapporter har vist at bekymringene var berettiget. Myndighetene klarte ikke å skjerme barn og unge til tross for at dette nesten fra begynnelsen var et uttalt mål for regjeringen.

Barn og unges egne erfaringer er også en viktig del av kunnskapsgrunnlaget når myndighetene skal

fatte beslutninger. Under koronapandemien manglet synspunkter fra barn og unge på det å leve med restriksjonene. Derfor opprettet Barneombudet våren 2021 en ekspertgruppe bestående av ungdom i alderen 14 til 19 år. De kom med en rekke anbefalinger til myndighetene på områdene skole, helse, sosialt liv og medvirkning. I rapporten forteller ungdommene heldigvis om positive opplevelser under koronatiden, men de forteller også om bekymringer for sine nærmeste, for seg selv og fremtiden, om ensomhet, helsemessige utfordringer og om læringstap.

Barn og unge hadde store begrensninger i sine liv i nesten to år. Hjemmeskole ble fort den nye skolehverdagen for mange elever i både grunnskole og videregående skole. Det sosiale fellesskapet ble begrenset med færre sosiale kontakter og mindre kohorter i barnehager og skoler. Tilgangen til fritidsaktiviteter forsvant til tider helt, og har variert for barn og unge i ulike kommuner. Det gjaldt også tilgangen til helsesykepleiere eller annen helsehjelp barn og unge har behov for.

Barn og unge gjorde som myndighetene bestemte. De tok et stort ansvar og gjorde sitt beste for å ikke bli utsatt for smitte selv eller utsette andre for smitte. Det gikk bra for de fleste, men for noen barn har kostnadene vært store.

Forskning viser at pandemien har hatt størst konsekvenser for barn og unge som hadde utfordringer fra før. I tiden fremover må myndighetene sikre et styrket tilbud til barn og unge med særlige oppfølgingsbehov grunnet læreversker, funksjonsnedsettelse, vold eller andre problemer i familien. Jeg er også bekymret for økningen av barn og unge som trenger hjelp fra psykiske helsetjenester.

Jeg har tre anbefalinger til hva myndighetene bør ta tak i fremover:

For det første, styrk laget rundt barnet i skole og barnehage. Pandemien har vist oss hvor viktig barnehagen og skolen er i arbeidet med å fange og følge opp barn og unges behov. Jeg er opptatt av at kompetansen i barnehage og skole må gjenspeile barnas behov. «Alle» snakker om at vi må lage et bedre lag rundt barn, men skal vi lykkes med dette må vi se nærmere på «silo-organiseringen» vi har i dag både nasjonalt og lokalt. Dette håper jeg regjeringen vil følge opp fremover – nå må barnet settes i sentrum.

For det andre, øk kompetansen om barns rettigheter. Som barneombud er jeg opptatt av hvordan barns rettigheter etter Grunnloven og FNs barnekonvensjon blir fulgt opp av myndighetene i praksis. Pandemien har vist oss at det er behov for økt kunnskap i forvaltningen om barns grunnleggende rettigheter, og at å lytte til barn og vurdere barnets beste er krav som gjelder for saksbehandlingen når man vurderer saker med betydning for barn. Myndighetene må i større grad sikre gode vurderinger av barns rettigheter på systemnivå, når de skal utforme politikk, vedta lover eller ta andre beslutninger som har direkte eller indirekte betydning for barn. Dette er ikke noe myndighetene kan velge bort.

Og det siste er: Ta med barn og unge på råd. Barn og unge har ikke bare vært utsatt for en pandemi. De er også en ressurs som myndighetene må lytte til for å håndtere konsekvensene av pandemien på en god måte og for å hindre at vi på nytt kommer i en situasjon der barn og unge må bære den største byrden uten selv å bli lyttet til. Barn og unge kjenner sin situasjon best, og har kunnskap som er viktig for myndighetene.

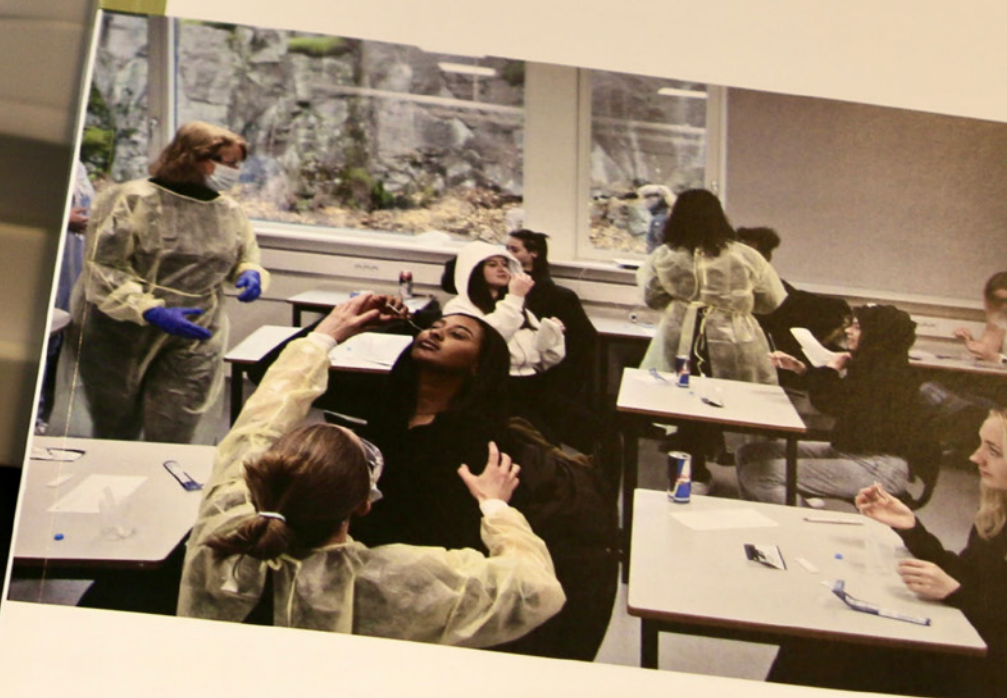
Vi vet fra koronakommisjonens rapporter at barn og unge har båret en stor byrde under pandemien, og at konsekvensene kan vise seg å vare utover i livsløpet for de som er unge i dag. Dette kan koste mye både for den enkelte og for samfunnet. Jeg vil fortsette å følge med på hvordan myndighetene kompenserer for det barn og unge har gått glipp av.

NOU

Norges offentlige utredninger 2022: 5

Myndighetenes håndtering av koronapandemien – del 2

Rapport fra Koronakommisjonen

PANDEMIEN HAR VIST HVOR TETT TJENESTENE HENGER SAMMEN

Direktør i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), Mari Trommald

Koronaen har vist hvor tett sammenfiltret tjenester som barnevern, skole og psykisk helse er. Endringer i ett tilbud får store konsekvenser for et annet.

Vi som jobber med sårbare barn og unge vet at tjenestetilbud, som barnevern, skole og psykisk helsehjelp, er tett innvevd i hverandre. Men dominoeffekten og omfanget av endringer som kommer når enkelte tjenester stenges ned eller blir mindre tilgjengelige, tror jeg likevel kom som en overraskelse på de fleste.

I pandemiens første fase sank antall bekymringsmeldinger til barnevernet. Skoler og barnehager var stengt, og det er de ansatte der som ser barna daglig og derfor melder oftest. Da helsesykepleiere ble satt til testing og smittesporing, fikk barn og unge et redusert tilbud. Det er fortsatt store forsinkelser og reduserte tilbud til barn som er avhengige av habiliteringstjenester, ettersom disse har vært redusert i lengre perioder de siste to årene. Mange flere eksempler kunne ha vært nevnt.

BARN OG UNGE MÅ SKÅNES

Gjennom hele pandemien har vi i Bufdir vært oppatt av at hensynet til smittevern og smittevernstiltak må veies opp mot de negative konsekvensene av tiltakene som rammer barn og unge. Vårt hovedbudskap har vært, og er fortsatt, at vi voksne må tåle strenge tiltak for å skåne barn og unge.

Barn og unge er mer sårbare enn oss. De er i et avhengighetsforhold til familie og andre voksne mennesker. Utviklingen deres skjer nå, og opplevelsene de har som barn vil forme dem for alltid.

Tjenestene og arenaene barn og unge bruker må holdes åpne så langt det lar seg gjøre, for å beskytte barn og gi dem en best mulig start på livet. Ingen andre tiltak kan kompensere for tapet av de ordinære tjenestene til barn og unge.

BEKYMNINGER FOR ØKT VOLD OG KONSEKVENSER AV MANGLENDE TJENESTER

Foreløpig ser vi ingen større økning i vold mot barn i forskningsmaterialet. Likevel vet vi fra internasjonal forskning at vold i hjemmet ofte øker under kriser. Mange sårbare familier kan gi god nok omsorg når de får støtte fra skoler, barnehager og andre hjelpetilbud. Men når disse tilbudene kuttes, så øker stressnivået og problemer kan forsterkes. Pandemien har rammet hardest for dem som hadde det mest krevende fra før. Det handler om voldsutsatte, men også barn med behov fra andre hjelpeinstanser på bakgrunn av funksjonshemninger. Digitale hjelpeløsninger gir ikke godt nok tilbud til barn, fordi de ansatte må bygge tillit og relasjoner for å kunne hjelpe.

HVA GJØR BUFDIR NÅ?

De fulle ringvirkningene av nedstengingen vil først bli synlig for oss i årene som kommer. Vi er bekymret for om belastningen på tjenestene og kommunene mange steder kan føre til kutt i forebyggende tiltak overfor barn, unge og familier. Dette kan virke mot sin hensikt, og føre til mer alvorlig problematikk og større belastninger på tjenestene senere. Vi som jobber med barn og unge må nå forsterke tilbudene våre og innhente mer kunnskap om hvor skoen trykker.

Direktør i Bufdir Mari Trommald mener styrket samarbeid mellom tjenester som helse, skole og barnevern blir avgjørende for å motvirke ringvirkningene av nedstengningene for barn i Norge. (Foto: Bufdir)

Derfor skal Bufdirs viktigste prioriteringer i tiden fremover være å:

1. Fremskaffe kunnskap om konsekvenser av pandemien og om treffsikre tiltak for forebygging og hjelp til de som trenger det.
2. Øke medvirkningen for ungdom gjennom å styrke ungdomsrådene og bruken av dem.
3. Bidra til å styrke samarbeidet mellom ulike tjenester, som blant andre helse, skole og barnevern.

Hilsen Mari Trommald, direktør i Bufdir og leder av koordineringsgruppen for tjenestetilbudet til barn og unge under koronaen

Artikkelen er skrevet i februar 2022. Mari Trommald har nå gått av som direktør i Bufdir og er nå programdirektør i KS.

ANBEFALINGER FRA RØDE KORS

Lokale og nasjonale myndigheter har et særlig ansvar i å sikre barn og ungdom en god oppvekst. Samtidig har vi alle en viktig rolle i for å skape gode lokalsamfunn. Barn og unges medvirkning er en nøkkel for å lykkes. De er eksperter på eget liv, og vi må spørre dem det gjelder hva de har behov for.

2021 har vært et særlig krevende år for mange barn og unge. På bakgrunn av årets erfaringer gir Røde Kors følgende anbefalinger.

NASJONALE MYNDIGHETER

- Sikre at barn og unge har tilgang til lavterskel psykisk helsehjelp
- Øke barnetrygden for alle barn fra 0 – 18 år og sikre at barnetrygden holdes utenfor ved beregning av økonomisk stønad.
- Langsiktig støtteordninger til gratis lavterskeltilbud for barn og unge. Det må sikres økonomiske støtteordninger som både dekker oppstart og langvarig drift av lavterskel aktivitetstilbud, både i hverdagen og skoleferier, i alle kommuner
- Psykisk helse må få mer plass i skolen i et dedikert fag, ikke kun et tverrfaglig tema.
- Finansiere mer forskning på konsekvensene og opplevelsen av å vokse opp i lavinntekt, som for eksempel psykisk uhelse blant barn og unge i denne målgruppen, slik at det kan utvikles mer helhetlige tiltak som samsvarer med barn og unges behov.
- Det trengs flere arbeidsplasser for unge. Det bør i økende grad gis veiledning og økonomisk støtte til bedrifter som ønsker å ansette unge uten den formelle kompetansen i orden, eller unge med hull i CV-en. Arbeidet må oppleves meningsfullt

og ansettelsen må være reell.

KOMMUNEN OG FYLKESKOMMUNEN

- En utvidet skolehelsetjeneste og flere miljøarbeidere vil kunne sikre at flere får tilbud om hjelp på et tidlig stadium.
- sikre at lavterskeltilbud som Rask psykisk helsehjelp har nok kapasitet i kommunen
- Sosiale relasjoner er avgjørende for at unge blir i skolen. Inkludering, vennskap og sosialt samvær må jobbes aktivt med i ungdoms- og videregående skoler.
- La hele barnetrygden komme familier som mottar andre velferdsytelser fra kommunene til gode.
- Sikre gratis væresteder og aktivitetstilbud for barn og unge.
- Alle barn og unge skal ha tilgang til en gratis fritidsaktivitet. Fritidserklæringen må forankres i kommunen. Inkluderingsverktøyet ALLEMED kan brukes for å styrke dette arbeidet.
- Legge til rette for at barn og unge sikres reell medvirkning å påvirke og definere fritid og ferietilbud i sine lokalsamfunn.
- Gi alle elever et likeverdig leksehjelpstilbud.
- Prioritere tilbud til unge som bruker vold. Det er behov for flere ressurser og mer helhetlig tilnærming. Unge som begår lovbrudd må raskt få god oppfølging gjennom opplæring i konflikthåndtering, støtte til å fullføre skole, sikre tilfredsstillende bolig, avslutte ruskarriere, utvikle gjeldsplan, delta i mentorordning eller lignende. Det

må i større grad tilrettelegges for gjenopprettende prosesser med den unges nettverk.

- Alle barn og unge må tas på alvor når de melder fra om mobbing, krenkelser og oppvekstvilkår som kan være med på å skape voldsbruk og annen kriminalitet.

FRIVILLIGE ORGANISASJONER OG BEFOLKNINGENS ROLLE

- Voksne må sette av tid til å snakke om følelser med barna. På skolen. Rundt middagsbordet. På fotballtreningen. Spør hvordan barna har det. Vis forståelse – lytt, gi støtte og vis omsorg.

- Frivilligheten er et viktig bidrag i å skape gode oppvekstvilkår for barn og unge. Trygge voksne frivillige som engasjerer seg i barn og unge uten å få betalt for det, ofte utgjør en viktig forskjell for barn og unge.

